

Hotărârea nr.454/29, sesizarea**De la :** ludmila cenus <ludmila.cenus@csm.md>

mar., 23 ian., 2024 14:37

Subiect : Hotărârea nr.454/29, sesizarea

📎 2 fișiere atașate

Către : secretariat <secretariat@justice.gov.md>,
secretariat@constcourt.md, jchisinou
<jchisinou@justice.md>

Buna ziua.

Prin prezenta Consiliul Superior al Magistraturii vă expediază atașat copia hot. 454/29 din 18 octombrie 2023 cu privire la demersul Judecătoriei Chișinău referitor la sesizarea Ministerului Justiției privind inițierea procedurii de modificare a art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale și sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit.g1) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului.

Cu respect,

Ludmila Cenuș

Consultant superior al Direcției justiție și organizare din cadrul
Secretariatului Consiliului Superior al Magistraturii
tel: (022) 99-08-19

Solicităm confirmarea recepționării prezentului mesaj.

— **SESIZAREA.pdf**
10 MB— **Hot.454-29.pdf**
5 MB

SESIZARE

privind controlul constituționalității prevederilor art.25 alin.(1) lit.g¹) din Legea nr.544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului

prezentată în conformitate cu prevederile art.135 alin.(1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, art.art.4 alin.(1) lit.a) și 25 lit.d¹) din Legea nr.317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(5¹) din Legea nr.947 din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și art.38 alin.(1) lit.d¹) din Codul jurisdicției constituționale

Chișinău
10 octombrie 2023

Autorul excepției de neconstituționalitate

Consiliul Superior al Magistraturii

Mun. Chișinău, str. M. Eminescu, nr.5, tel.022 990 990

e-mail: secretariat@csm.md

Obiectul sesizării

În baza art.135 alin.(1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art.art.4 alin.(1) lit. a) și 25 lit.d¹) din Legea nr.317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(5¹) din Legea nr.947 din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii și art.38 alin.(1) lit.d¹) din Codul jurisdicției constituționale, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii solicită Curții Constituționale exercitarea controlului constituționalității *i)* art.25 alin.(1) lit.g¹) din Legea nr.544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului (Monitorul Oficial al R. Moldova, nr.15-17 din 22 ianuarie 2013, art.63), *ii)* art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii în interesele personale.

Sesizarea vizează, în fond, principiul legalității, principiul separației puterilor în stat și principiul independenței puterii judecătorești.

Principii generale încălcate:

- a) principiul legalității;
- b) principiul separației puterilor în stat;
- c) principiul independenței puterii judecătorești.

Cadrul normativ pertinent

Prevederile relevante ale Constituției Republicii Moldova sunt următoarele:

Articolul 6

Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

- (1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

Prevederile Legii nr. 947 din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii:

Articolul 1

Consiliul Superior al Magistraturii - organ de autoadministrare judecătorească

(1) Consiliul Superior al Magistraturii este un organ independent, format în vederea organizării și funcționării sistemului judecătorec, și este garantul independenței autorității judecătorești.

Articolul 4

Competența Consiliului Superior al Magistraturii

(5¹) În calitate de organ de autoadministrare judecătorească și de garant al independenței autorității judecătorești, Consiliul Superior al Magistraturii poate sesiza Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor normative care vizează sistemul judecătoresc.

Prevederile Legii nr.544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului:

Articolul 15

Obligațiile judecătorilor

- (1) Judecătorii sînt obligați:
- a) să fie imparțiali;
  - b) să asigure apărarea drepturilor și libertăților persoanelor, onoarei și demnității acestora;
  - c) să respecte întocmai cerințele legii la îndeplinirea justiției și să asigure interpretarea și aplicarea uniformă a legislației;
  - d) să se abțină de la fapte care dăunează intereselor serviciului și prestigiului justiției, care compromit cinstea și demnitatea de judecător, provoacă îndoieli față de obiectivitatea lor;
  - d¹) să respecte prevederile art. 7 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale;
  - e) să respecte prevederile Codului de etică al judecătorului;
  - f) să nu divulge secretul deliberării, informațiile obținute în ședință închisă, precum și datele urmăririi penale;
  - f¹) să declare actele de corupție și actele conexe acestora, faptele de comportament corupțional, care i-au devenit cunoscute în exercitarea atribuțiilor de serviciu;
  - f²) să prelucreze datele cu caracter personal în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal;
  - g) să depună declarația de avere și interese personale;
  - h) - *abrogată*;
  - i) să-și verifice starea de sănătate în condițiile prevăzute la art. 6¹.

Articolul 18

Inamovibilitatea judecătorului

- (1) Judecătorul instanței judecătorești este inamovibil pe perioada exercitării funcțiilor, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 25.
- (2) Împuternicirile lui pot fi suspendate în baza și în modul stabilit de prezenta lege.

Articolul 21

Răspunderea disciplinară a judecătorilor

- (1) Judecătorii poartă răspundere disciplinară în modul stabilit de Legea nr. 178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.
- (2) Anularea sau modificarea hotărîrii judecătorești atrage răspundere în condițiile Legii nr. 178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor dacă judecătorul care a pronunțat-o a încălcat legea intenționat sau ca urmare a unei neglijențe grave.

Articolul 25

Eliberarea judecătorului din funcție

- (1) Judecătorul este eliberat din funcție în cazul:
- g¹) stabilirii, prin actul de constatare rămas definitiv, a încheierii directe sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, luării sau participării la luarea unei decizii fără soluționarea conflictului de interese real în conformitate cu prevederile legislației privind reglementarea conflictului de interese;

(2) Eliberarea judecătorului din funcție se face prin hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii.

(3) Modul de eliberare din funcție a judecătorului și de contestare a hotărârii de eliberare se stabilește de legislație.

Prevederile Legii nr.178 din 25 iulie 2014 privind răspunderea disciplinară a judecătorilor:

Articolul 3

Temeiurile răspunderii disciplinare

Judecătorii răspund disciplinar pentru comiterea abaterilor disciplinare prevăzute de prezenta lege. Încălcarea prevederilor altor acte normative atrage răspunderea disciplinară numai în cazurile în care fapta constituie o abatere disciplinară în conformitate cu art. 4.

Articolul 4

Abaterile disciplinare

(1) Constituie abatere disciplinară:

a) nerespectarea îndatoririi de a se abține atunci când judecătorul știe sau trebuia să știe că există una dintre circumstanțele prevăzute de lege pentru abținerea sa, precum și formularea de declarații repetate și nejustificate de abținere în aceeași cauză, care are ca efect tergiversarea examinării cauzei;

Prevederile Codului administrativ nr.116 din 19 iulie 2018:

Articolul 49

Persoanele care nu au dreptul să acționeze în procedura administrativă

(1) Într-o procedură administrativă, pentru o autoritate publică nu au dreptul să acționeze persoanele care:

- a) înseși au statut de participant la procedura administrativă;
- b) sînt membri de familie ai unui participant;
- c) în virtutea legii sau în baza procurii/imputernicirii în baza semnăturii electronice, reprezintă în general sau în această procedură administrativă un participant;
- d) sînt membri de familie ai reprezentantului unui participant în această procedură administrativă;
- e) desfășoară activitate remunerată la un participant al procedurii administrative sau activează la el în calitate de membru al consiliului de conducere, al consiliului de supraveghere sau al unui alt organ de acest gen. Această prevedere nu se aplică persoanelor angajate la o instituție de drept public participantă la procedura administrativă;
- f) în chestiunea respectivă au întocmit o expertiză sau au acționat în mod similar în afara calității lor funcționale/de serviciu.

(2) Persoana care, prin activitate sau decizie, poate avea nemijlocit avantaje sau dezavantaje este asimilată participantului. Această prevedere nu se aplică dacă avantajul sau dezavantajul se bazează doar pe faptul că cineva face parte dintr-un grup de populație sau grup profesional ale cărui interese comune sînt atinse de chestiunea în cauză.

(3) Membru de familie în sensul alin.(1) lit.b) și d) sînt:

- a) logodnicul/logodnica;
- b) soțul/soția;
- c) ruda sau afinelul pe linie dreaptă sau colaterală pînă la gradul IV inclusiv;
- d) persoanele care printr-un raport de îngrijire creat pe o durată mai îndelungată sînt legate unele de altele ca părinții cu copilul (părinți educatori și copil îngrijit).

(4) Persoanele indicate la alin.(3) se consideră membri de familie și atunci când căsătoria pe care se întemeia relația sau comunitatea domestică nu mai există dacă persoanele sînt legate în continuare între ele ca soț și soție sau ca părinți și copil.

Articolul 50 **Suspiciuni de părtinire**

(1) Pentru o autoritate publică într-o procedură administrativă nu pot acționa, de asemenea, persoanele în privința cărora există un motiv de justificare a neîncrederii față de o exercitare imparțială a funcției.

(2) Motivul indicat la alin.(1) poate exista, în special, atunci când persoana care acționează pentru autoritatea publică:

- a) întreține relații personale strânse cu un participant la procedura administrativă ori cu reprezentantul legal sau împuternicit al acestuia;
- b) și-a expus părerea în public în mod depreciativ sau într-un alt mod ce poate fi contestat în privința unui participant la această procedură;
- c) și-a expus părerea în public cu privire la finalitatea procedurii sau la aprecierea probelor pînă la încheierea procedurii;
- d) are un interes economic sau personal față de rezultatul procedurii administrative.

Articolul 202

Soluționarea declarațiilor de abținere și a cererilor de recuzare

(1) Judecătorul care examinează acțiunea în contencios administrativ trebuie să se abțină sau poate fi recuzat în baza temeiurilor prevăzute la art.49 și 50.

(2) Nu este un motiv pentru suspiciuni de părtinire indicațiile verbale ale judecătorului, în cadrul unei discuții juridice, sau scrise asupra situației de drept.

(3) Declarația de abținere sau cererea de recuzare se face în scris, cu indicarea motivelor și anexarea probelor pertinente.

(4) Recuzarea sau abținerea judecătorului se examinează în ordinea prevăzută în Codul de procedură civilă.

Prevederile Codului de procedură civilă nr.225-XV din 30 mai 2003:

Articolul 50

Temeiurile de recuzare a judecătorului

(1) Judecătorul care judecă cauza urmează a fi recuzat dacă:

- a) la judecarea anterioară a cauzei a participat în calitate de martor, expert, specialist, interpret, reprezentant, grefier, executor judecătoresc, arbitru sau mediator;
- b) se află în raporturi de rudenie pînă la al patrulea grad inclusiv sau de afinitate pînă la al treilea grad inclusiv cu vreuna dintre părți, cu alți participanți la proces sau cu reprezentanții acestora;
- b¹) o rudă a sa pînă la al patrulea grad inclusiv sau un afin pînă la al treilea grad inclusiv a participat, ca judecător, la judecarea aceleiași cauze;
- b²) este rudă pînă la al patrulea grad inclusiv sau afin pînă la al treilea grad inclusiv cu un alt membru al completului de judecată;
- c) este reprezentantul legal al uneia dintre părți;
- d) și-a expus opinia asupra cauzei care se judecă;
- e) are un interes personal, direct sau indirect, în soluționarea cauzei ori există alte împrejurări care pun la îndoială obiectivitatea și nepărtinirea lui.

Articolul 52

Declarațiile de recuzare și de abținere de la judecată

(1) Dacă există temeiurile specificate la art.50 și 51, judecătorul, expertul, specialistul, interpretul, grefierul sînt obligați să se abțină de la judecată. În aceleași temeiuri, recuzarea poate fi înaintată de participanții la proces sau este examinată din oficiu de către instanță.

(2) Propunerea de recuzare și de abținere de la judecată se face oral sau în scris pentru fiecare în parte, trebuie să fie motivată și prezentată pînă la începerea dezbaterii cauzei în fond. Cererea de recuzare și cererea de abținere de la judecată pot fi înaintate mai tîrziu doar dacă autorul lor a aflat de existența temeiului recuzării sau abținerii după ce a început judecarea cauzei în fond.

(3) Dacă temeiurile recuzării i-au devenit cunoscute după ce a început judecarea cauzei în fond, instanța este obligată să le comunice în ședința de judecată pentru soluționarea recuzării.

(4) Procedura soluționării cererii de abținere de la judecată și efectele admiterii ei se determină conform prevederilor art.53 și 54.

(5) În proces nu se admite înaintarea repetată a recuzării aceluiași judecător și pentru aceleași motive dacă anterior recuzarea lui a fost respinsă. De asemenea, nu se admite: recuzarea judecătorului din suspiciune în imparțialitatea lui dacă nu sînt cunoscute temeiurile de drept și de fapt pentru înaintarea recuzării; recuzarea judecătorului căruia i s-a încredințat verificarea temeiniciei recuzării declarate unui alt judecător; recuzarea judecătorilor care nu sînt implicați în examinarea cauzei.

(6) Cererea de recuzare depusă contrar prevederilor alin.(5) din prezentul articol în care se invocă alte motive decît cele prevăzute la art.50 și 51 nu se examinează și se anexează la materialele dosarului printr-o încheiere protocolară.

Articolul 53

Procedura de soluționare a cererii de recuzare

(1) Propunerea de recuzare se examinează de instanța sesizată cu acțiunea. Instanța examinează explicațiile persoanei a cărei recuzare se solicită, dacă acestea au fost depuse, și ascultă opinia participanților la proces. Nu se admite interogarea ca mijloc de dovadă a motivelor de recuzare, nici efectuarea unor acte de procedură.

(2) Cererea de recuzare se distribuie spre soluționare în mod aleatoriu prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor și se examinează în cel mult 5 zile lucrătoare din momentul repartizării, fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă pînă la soluționarea cererii de recuzare se amînă pledoariile.

(3) Dacă, din motivul recuzării, în instanța sesizată cu cauză nu se poate constitui complet de judecată, cererea de recuzare se va judeca de instanța ierarhic superioară spre care se îndreaptă calea de atac respectivă.

(4) Recuzarea expertului, specialistului, interpretului și grefierului se examinează de instanța care judecă cauza.

(5) Instanța decide asupra recuzării în camera de deliberare printr-o încheiere motivată, care nu se supune nici unei căi de atac decît o dată cu fondul hotărîrii sau al deciziei.

Articolul 54

Efectele admiterii cererii de recuzare

(1) Dacă cererea de recuzare a fost admisă de instanța sesizată, cauza se examinează de un alt judecător sau de un alt complet de judecători al acestei instanțe. În cazul neadmiterii cererii, cauza se examinează de judecătorii desemnați.

(2) Dacă instanța superioară investită cu dreptul de a examina cereri de recuzare în cazurile prevăzute de art.53 alin.(3) găsește că cererea de recuzare este întemeiată, va dispune trimiterea cauzei la o instanță de același grad, iar în cazul imposibilității o va expedia spre examinare instanței ierarhic superioare spre care se îndreaptă calea de atac respectivă.

(3) În cazul respingerii cererii, cauza se va restitui spre judecare instanței inițiale.

(4) În încheierea prin care s-a admis recuzarea se precizează în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul recuzat urmează să fie menținute.

Prevederile Codului de procedură penală nr.122-XV din 14 martie 2003:

Articolul 33

Incompatibilitatea judecătorului

(1) Judecătorii care sînt soți sau rude între ei nu pot face parte din același complet de judecată.

(2) Judecătorul nu poate participa la judecarea cauzei și urmează a fi recuzat:

1) dacă el personal, soțul său, ascendenții ori descendenții lor, frații sau surorile și copiii acestora, afini și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude, precum și alte rude ale lui, sînt direct sau indirect interesate în proces;

2) dacă el este parte vătămată sau reprezentant al ei, parte civilă, parte civilmente responsabilă, soț sau rudă cu vreuna din aceste persoane ori cu reprezentantul lor, soț sau rudă cu învinuitul, inculpatul în proces ori cu apărătorul acestuia;

3) dacă a participat în acest proces în calitate de martor, expert, specialist, interpret, traducător, grefier, persoană care a efectuat urmărirea penală, procuror, judecător de instrucție, apărător, reprezentant legal al învinuitului, inculpatului, reprezentant al părții vătămate, părții civile sau părții civilmente responsabile;

4) dacă a efectuat o cercetare sau un control administrativ al circumstanțelor cauzei sau a participat la adoptarea unei hotărîri referitoare la această cauză în orice organ obștesc sau de stat;

5) dacă el a luat în această cauză hotărîri anterioare judecătii în care și-a expus opinia asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului;

6) dacă există alte circumstanțe care pun la îndoială rezonabilă imparțialitatea judecătorului.

(3) Judecătorul nu poate participa la o nouă judecare a cauzei alît în primă instanță, cit și pe cale ordinară sau extraordinară de atac și urmează a fi recuzat și în cazul în care a mai participat în calitate de judecător la examinarea aceleiași cauze în primă instanță, pe cale ordinară sau extraordinară de atac, precum și în cazul participării ca judecător de instrucție.

(4) Dispozițiile privind cazurile de incompatibilitate prevăzute la alin.(2) pct.5) și la alin.(3) nu se aplică judecătorului de instrucție și judecătorului instanței de recurs care judecă recursul împotriva hotărîrii privind măsura preventivă.

Articolul 34

Abținerea sau recuzarea judecătorului

(1) În cazul în care există circumstanțe prevăzute la art.33, judecătorul este obligat să se abțină de la judecarea cauzei. Pentru aceleași temeiuri, judecătorul poate fi recuzat și de către participanții la proces.

(2) Cererea de recuzare sau declarația de abținere a judecătorului se depune în cadrul ședinței preliminare, cu motivarea, pentru fiecare judecător în parte, a cazului de incompatibilitate invocat și a temeiurilor de fapt cunoscute la momentul formulării cererii. Toate temeiurile de incompatibilitate a judecătorului urmează a fi invocate concomitent, sub sancțiunea decăderii din acest drept.

(3) Cererea de recuzare sau declarația de abținere a judecătorului poate fi depusă și după începerea cercetării judecătorești doar dacă partea face dovada că nu a cunoscut și nici nu a putut să cunoască despre existența temeiurilor de recuzare până la începerea cercetării judecătorești.

(4) Recuzarea sau abținerea anticipată a judecătorilor care încă nu participă la judecarea cauzei și a judecătorului sau a completului de judecată care soluționează cererea de recuzare, precum și înaintarea repetată a recuzării aceluiași judecător pentru aceleași motive, dacă anterior recuzarea lui a fost respinsă, nu se admit.

(5) Dacă constată că cererea de recuzare se înaintează în mod repetat pentru aceleași motive cu rea-credință sau în mod abuziv cu scopul de a tergiversa procesul, de a deruta judecata sau din alte intenții răuvoitoare, instanța care soluționează cauza aplică față de persoana vinovată o amendă judiciară în condițiile prezentului cod și anexează cererea la cauza penală, cu consemnare în procesul-verbal, fără a o transmite spre examinare.

Articolul 35

Procedura soluționării cererii de recuzare și a declarației de abținere

(1) Recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată. La soluționarea recuzării sau abținerii judecătorilor dintr-un complet format din 3 sau 5 judecători, judecătorii nerecuzați din acest complet pot fi incluși în noul complet de judecată.

(2) Cererea de recuzare sau declarația de abținere se distribuie spre soluționare în mod aleatoriu, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, și se examinează în cel

mult 3 zile lucrătoare din momentul repartizării, fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă, până la soluționarea cererii de recuzare sau a declarației de abținere, se amână ultimul cuvânt al inculpatului. În cazul în care nu se poate forma un nou complet de judecată în aceeași instanță, recuzarea se soluționează, în cel mult 5 zile de la primirea dosarului, de instanța ierarhic superioară, care, dacă admite recuzarea sau abținerea, desemnează pentru judecarea cauzei o instanță egală în grad cu instanța în care s-a înaintat recuzarea.

(3) Încheierea instanței de judecată asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

Prevederile Legii nr.132 din 17 iunie 2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate:

Articolul 1

Domeniul de reglementare

(1) Prezenta lege reglementează:

b) procedura de control al averilor și al intereselor personale, privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor.

(2) Noțiunile utilizate de prezenta lege urmează a fi aplicate în sensul atribuit acestora de Legea nr.133 din 17 iunie 2016 privind declararea averii și a intereselor personale și de Legea integrității nr. 82 din 25 mai 2017.”

Articolul 6

Funcțiile Autorității

În vederea realizării misiunii sale, Autoritatea are următoarele funcții:

a) exercitarea controlului averii și al intereselor personale;

b) exercitarea controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor;

c) constatarea și sancționarea încălcărilor regimului juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor.

Articolul 19

Activitățile desfășurate de inspectorii de integritate

Inspectorii de integritate desfășoară următoarele activități:

a) primesc, colectează, centralizează și procesează date și informații cu privire la situația averilor deținute, a veniturilor dobândite și a cheltuielilor realizate de persoane în timpul exercitării mandatelor, a funcțiilor publice și de demnitate publică, de asemenea cu privire la incompatibilitățile și conflictele de interese ale persoanelor care ocupă o funcție publică sau de demnitate publică;

b) efectuează controlul averilor și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor;

c) efectuează controlul privind depunerea în termen a declarațiilor de avere și interese personale de către subiecții declarării;

d) constată diferențele substanțiale, ținând cont de modificările intervenite în averea subiectului declarării, în timpul exercitării mandatelor, a funcțiilor publice sau de demnitate publică, precum și în veniturile dobândite și cheltuielile realizate de acesta în aceeași perioadă;

e) examinează și soluționează conflictele de interese ale persoanelor prevăzute de Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, cu excepția celor prevăzute la art. 12 alin. (7) lit. l) din prezenta lege;

f) sesizează organizația publică în care activează subiectul declarării sau autoritatea responsabilă de numirea în funcție a acestuia în vederea încetării mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu ale acestuia în cazul constatării unei stări de incompatibilitate sau a unui conflict de interese;

g) emit procese-verbale și acte de constatare în condițiile legii;

h) constată contravenții, examinează cauze contravenționale și aplică sancțiuni contravenționale.

Articolul 38

Rezultatele controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor

(1) În urma controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor, inspectorul de integritate emite un act de constatare în cazul în care stabilește că:

a) persoana supusă controlului nu a declarat și nu a soluționat conflictul de interese sau a emis/adoptat un act administrativ, sau a încheiat direct ori prin intermediul unei persoane terțe un act juridic, sau a luat personal o decizie ori a participat la luarea unei decizii cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese;

(2) În cazul în care nu constată una dintre situațiile prevăzute la alin.(1), inspectorul de integritate emite un act privind lipsa încălcării regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor.

(3) Acțiunile efectuate și actele emise de inspectorul de integritate în cadrul controlului privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor nu sunt publice, cu excepția actelor menționate la alin.(1) și (2) din prezentul articol și la art. 27 alin. (8).

Articolul 39

Efectele constatării încălcării regimului juridic al conflictelor de interese

(1) În cazul în care se constată nedeclararea sau nesoluționarea unui conflict de interese ori încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor, inspectorul de integritate:

a) încheie un proces-verbal cu privire la contravenție și aplică sancțiunea contravențională. Termenul de prescripție a răspunderii contravenționale nu se aplică;

b) după caz, emite un act de constatare în care solicită încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale subiectului declarării și aplică pentru acesta interdicția de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică.

(2) Inspectorul de integritate decide dacă dispune măsurile menționate la alin.(1) lit.b) în funcție de gradul de vinovăție al subiectului declarării, de natura abaterii, de numărul și durata abaterilor, de comiterea unor abateri similare anterior, de prejudiciul adus interesului public și de funcția publică deținută.

(3) Dacă actul de constatare rămâne definitiv, Autoritatea sesizează, în termen de cel mult 5 zile, conducerea organizației publice sau a autorității responsabile de numirea în funcție a subiectului declarării în vederea încetării mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale acestuia.

Prevederile Legii nr. 133 din 17 iunie 2016 privind declararea averii și a intereselor personale:

Articolul 1

Domeniul de reglementare și scopul legii

(1) Prezenta lege reglementează:

a) obligația și modul de declarare a averii și a intereselor personale de către subiectul declarării și membrii familiei, concubinul/concubina acestuia;

b) mecanismul de control al averii dobândite de subiectul declarării și membrii familiei, concubinul/concubina acestuia în perioada exercitării mandatelor sau a funcțiilor publice ori de demnitate publică și de control privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor;

(2) Prezenta lege are drept scop instituirea măsurilor de prevenire și de combatere a îmbogățirii nejustificate, a conflictelor de interese, a stărilor de incompatibilitate, precum și a încălcării regimului juridic al restricțiilor și limitărilor.

Articolul 2

Noțiuni

În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni se definesc astfel:

conflict de interes – situația în care subiectul declarării are un interes personal ce influențează sau ar putea influența exercitarea imparțială și obiectivă a obligațiilor și responsabilităților ce îi revin potrivit legii;

interes personal – orice interes material sau nematerial al subiectului declarării ce rezultă din activitățile sale în calitate de persoană privată, din relațiile sale cu persoane apropiate sau cu persoane juridice și alți agenți economici, indiferent de tipul de proprietate, din relațiile sau afiliațiile sale cu organizații necomerciale, inclusiv cu partidele politice și cu organizațiile internaționale;

Articolul 3

Subiecții declarării averii și intereselor personale

(1) Subiecți ai declarării averii și a intereselor personale sînt:

a) persoanele care dețin funcțiile de demnitate publică prevăzute în anexa la Legea nr. 199 din 16 iulie 2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică;

Articolul 12

Categoriile conflictelor de interes și modul de declarare a acestora

(1) Subiectul declarării se poate afla în conflicte de interes ce pot fi împărțite în următoarele categorii:

a) conflict de interes potențial;

b) conflict de interes real;

c) conflict de interes consumat.

(3) Conflictul de interes real apare în cazul în care subiectul declarării este chemat să rezolve o cerere/un demers, să emită un act administrativ, să încheie direct sau prin intermediul unei persoane terțe un act juridic, să ia o decizie sau să participe la luarea unei decizii în care are interese personale sau care vizează persoane ce îi sînt apropiate, persoanele fizice și juridice cu care are relații cu caracter patrimonial și care influențează sau pot influența exercitarea imparțială și obiectivă a mandatului, a funcției publice sau de demnitate publică.

(4) În cazul apariției unui conflict de interes real, subiectul declarării este obligat:

a) să informeze șeful ierarhic sau organul ierarhic superior imediat, dar nu mai tîrziu de 3 zile de la data constatării, despre conflictul de interes în care se află;

b) să nu rezolve cererea/demersul, să nu emită actul administrativ, să nu încheie, direct sau prin intermediul unei persoane terțe, actul juridic, să nu ia sau să nu participe la luarea deciziei în exercitarea mandatului, a funcției publice sau de demnitate publică pînă la soluționarea conflictului de interes.

(5) Informarea despre apariția unui conflict de interes real se va face pînă la soluționarea cererii/demersului, emiterea actului administrativ, încheierea, directă sau prin intermediul unei persoane terțe, a actului juridic, participarea la luarea deciziei sau luarea deciziei și va lua forma unei declarații scrise ce trebuie să conțină date despre natura conflictului de interes și despre modul în care acesta influențează sau poate influența îndeplinirea imparțială și obiectivă a mandatului, a funcției publice sau de demnitate publică.

Articolul 14

Modul de soluționare a conflictului de interes real

(1) Soluționarea unui conflict de interes real se face prin examinarea situației de conflict și prin determinarea și aplicarea opțiunii pentru soluționarea conflictului.

(2) Conflictul de interes real se soluționează de către subiectul declarării, conducătorul organizației publice, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, după caz.

(3) Pînă la soluționarea conflictului de interes real, subiectului declarării îi este interzisă întreprinderea oricărei acțiuni pe cauza dată, cu excepția abținerii.

(4) Subiectul declarării poate soluționa conflictul de interes real în care se află prin abținerea de la rezolvarea cererii/demersului, de la emiterea/adoptarea actului administrativ, de la încheierea

actului juridic, de la participarea la luarea unei decizii sau luarea deciziei/votare, informând toate părțile vizate de decizia respectivă în privința măsurilor luate pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor. În cazul soluționării conflictului de interese real prin abținere, prevederile art. 12 alin. (4)–(9) nu se aplică, subiectul declarării fiind obligat să informeze cu privire la soluționarea prin abținere șeful ierarhic, organul ierarhic superior, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, după caz.

(5) Conducătorul organizației publice, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, în termen de 3 zile de la data la care a fost informat despre conflictul de interese real al subiectului declarării, are obligația să soluționeze conflictul de interese, aplicând una dintre următoarele opțiuni, în măsura în care legile speciale nu prevăd altfel:

a) restricționarea accesului subiectului declarării, afectat de un conflict de interese, la anumite informații sau restricționarea participării lui la examinarea situațiilor care au legătură cu interesul său personal;

b) transferul subiectului declarării într-o altă funcție, cu acordul scris al acestuia;

c) redistribuirea sarcinilor și atribuțiilor subiectului declarării sau delegarea responsabilității de emiterie/adoptare a actului administrativ, de încheiere a actului juridic, de participare la luarea deciziei sau de luare a deciziei către o altă persoană cu competențe decizionale, inclusiv în cazul în care conflictul de interese real se poate repeta;

d) acceptarea emiterii/adoptării actului administrativ, încheierii actului juridic, participării la luarea deciziei sau luării deciziei, dacă opțiunile de soluționare specificate la lit. a), b) și c) nu pot fi aplicate.

^(5¹) La aplicarea opțiunii de soluționare specificate la alin. (5) lit. d), conducătorul organizației publice informează, în termen de 3 zile lucrătoare de la aplicarea respectivei opțiuni, Autoritatea Națională de Integritate cu privire la conflictul de interese real soluționat.

(6) La identificarea celei mai bune soluții pentru rezolvarea unei situații de conflict real se vor lua în considerare interesele organizației publice, interesul public, interesele legitime ale salariaților, nivelul și tipul funcției deținute de persoana în cauză, natura conflictului de interese, precum și alți factori.

(7) În cazul în care conducătorul organizației publice nu poate soluționa un conflict de interese real, acesta se adresează Autorității Naționale de Integritate.

Articolul 23

Răspunderea pentru încălcarea prevederilor prezentei legi

(4) Fapta subiectului declarării în privința căruia s-a constatat că acesta a soluționat o cerere/un demers, a emis sau a adoptat un act administrativ, a încheiat, direct sau prin intermediul unei persoane terțe, un act juridic, a luat o decizie sau a participat la luarea unei decizii cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese constituie temei pentru tragere la răspundere contravențională, penală și/sau, după caz, pentru revocarea, destituirea sau încetarea mandatului, a raporturilor de muncă ori de serviciu ale subiectului în cauză.

Argumentele sesizării

În cadrul Judecătoriei Chișinău s-a creat o practică în care judecătorii au înregistrat o declarație privind conflictul de interese real la examinarea unor cauze concrete, inclusiv și după înaintarea declarației de abținere, care ulterior a fost respinsă de către un alt judecător sau complet de judecată.

Astfel, în urma analizării Legii nr.133 din 17 iunie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale, s-a constatat o situație prin care inspectorii de integritate pot influența procedurile judiciare prin constatarea conflictului de interese real a judecătorului prin nedepunerea declarației de abținere de la examinarea unei cauze concrete și această constatare poate influența cariera judecătorului, relevându-se următoarele circumstanțe. Mai mult ca atât, însăși președintele instanței de judecată este obligată să întreprindă anumite acțiuni, care poate fi o influență inadmisibilă în examinarea unei cauze în examinare.

Conform art.12 alin.(6) din Legea nr.133 din 17 iunie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale, declarația privind conflictul de interese real se înregistrează în Registrul declarațiilor privind conflicte de interese, ținut conform anexei nr.4 de către persoana desemnată de conducătorul organizației publice.

Articolul 14 alin.(1-4) din aceeași Lege stabilește că soluționarea unui conflict de interese real se face prin examinarea situației de conflict și prin determinarea și aplicarea opțiunii pentru soluționarea conflictului.

Conflictul de interese real se soluționează de către subiectul declarării, conducătorul organizației publice, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, după caz.

Până la soluționarea conflictului de interese real, subiectului declarării îi este interzisă întreprinderea oricărei acțiuni pe cauza dată, cu excepția abținerii.

Subiectul declarării poate soluționa conflictul de interese real în care se află prin abținerea de la rezolvarea cererii/demersului, de la emiterea/adoptarea actului administrativ, de la încheierea actului juridic, de la participarea la luarea unei decizii sau luarea deciziei/votare, informând toate părțile vizate de decizia respectivă în privința măsurilor luate pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor.

În cazul soluționării conflictului de interese real prin abținere, prevederile art. 12 alin. (4)–(9) nu se aplică, subiectul declarării fiind obligat să informeze cu privire la soluționarea prin abținere șeful ierarhic, organul ierarhic superior, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, după caz.

Articolul 14 alin. (5) din Legea nr.133 statuează expres că conducătorul organizației publice, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, în termen de 3 zile de la data la care a fost informat despre conflictul de interese real al subiectului declarării, **are obligația** (fără excepții) să soluționeze conflictul de interese, aplicând una dintre următoarele opțiuni, în măsura în care legile speciale nu prevăd altfel:

- a) restricționarea accesului subiectului declarării, afectat de un conflict de interese, la anumite informații sau restricționarea participării lui la examinarea situațiilor care au legătură cu interesul său personal;
- b) transferul subiectului declarării într-o altă funcție, cu acordul scris al acestuia;
- c) redistribuirea sarcinilor și atribuțiilor subiectului declarării sau delegarea responsabilității de emitere/adoptare a actului administrativ, de încheiere a actului juridic, de participare la luarea deciziei sau de luare a deciziei către o altă persoană cu competențe decizionale, inclusiv în cazul în care conflictul de interese real se poate repeta;
- d) acceptarea emiterii/adoptării actului administrativ, încheierii actului juridic, participării la luarea deciziei sau luării deciziei, dacă opțiunile de soluționare specificate la lit. a), b) și c) nu pot fi aplicate.

Respectiv, legea nu exceptează situațiile apărute în procedurile judiciare care prevăd temeiurile de recuzare și de abține a judecătorului de la examinarea cauzei precum și modul de soluționare.

În concluzie se reține că președintele instanței judecătorești nu are niște posibilități legale de a soluționa un conflict real de interese, însă art.14 alin. (7) din legea enunțată prevede expres că în cazul în care conducătorul organizației publice nu poate soluționa un conflict de interese real, acesta se adresează **Autorității Naționale de Integritate**.

La caz, ce se va întâmpla în cazul în care Autoritatea Națională de Integritate va constata un conflict real de interese pe o cauză concretă aflată în examinare, iar declarația de abținere/cererea de recuzare va fi respinsă în condițiile Codurilor de procedură și încheierea judecătorească este una obligatorie?

Astfel, ținându-se cont de ansamblu normelor evidențiate se reține că președintele unei instanțe judecătorești nu poate (nici nu trebuie) examina și soluționa declarația privind conflictul de interese real al unui judecător de la examinarea unei cauze aflate în procedura de examinare al acestuia, or autoritatea competentă este Autoritatea Națională de Integritate, care prin soluționarea conflictului real de interese poate afecta principiul independenței judecătorului la examinarea cauzei, consfințit în Constituția Republicii Moldova.

Conform art.1 al Legii privind organizarea judecătorească nr.514-XIII din 06 iulie 1995, puterea judecătorească este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă, are atribuții proprii, exercitate prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiile și dispozițiile prevăzute de Constituție și de alte legi. Justiția se înfăptuiește în numele legii.

Articolul 6¹ alin.(1) și (2) din legea menționată stabilește că activitatea de judecare a cauzelor se desfășoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. În cazul în care judecătorul căruia i-a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fișa cu datele privind distribuirea aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar.

Cauzele repartizate unui complet de judecată nu pot fi trecute altui complet decât în condițiile prevăzute de lege.

În conformitate cu prevederile art.116 alin.(1) al Constituției Republicii Moldova, judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

Potrivit art.35 alin.(1) Cod de procedură penală, recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată.

Alineatul (4) din același articol stabilește că încheierea instanței de judecată asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată.

Prevederi analogice cu cele prevăzute atât de Codul de procedură civilă, cât și de Codul administrativ.

Tot în acest context, se reține că potrivit art.25 alin.(1) lit.g¹) din Legea cu privire la statutul judecătorului este stabilit expres că judecătorul este eliberat din funcție în cazul stabilirii, prin actul de constatare rămas definitiv, a **încheierii directe sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, luării sau participării la luarea unei decizii fără soluționarea conflictului de interese real în conformitate cu prevederile legislației privind reglementarea conflictului de interese.**

În speță urmează a fi reținută și practica Curții Constituționale a R. Moldova, care prin hotărârea nr.18 din 09 iulie 2021 a admis sesizarea depusă de domnul Sergiu Litvinenco, deputat în Parlament. S-a declarat neconstituțional articolul 19 alin.(1) lit.e) din Legea nr.317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională.

Curtea în hotărârea sa a constatat că recuzarea și împiedicarea participării la judecarea unei cauze de către un judecător, atunci când în privința sa există dubii privind imparțialitatea, are la bază mai multe obiective. Primul obiectiv vizează **realizarea dreptului la un proces echitabil**. Caracterul concret și efectiv al dreptului la un proces echitabil impune ca legea să prevadă o procedură pentru înlăturarea judecătorilor în privința cărora persistă dubii privind imparțialitatea (a se vedea *Gurov v. Moldova*, 11 iulie 2006, § 36; *Pandjikidzé și alții v. Georgia*, 27 octombrie 2009, § 104). O asemenea procedură este justificată de importanța fundamentală pe care o are dreptul la un proces echitabil într-o societate democratică (a se vedea *Stanev v. Bulgaria* [MC], 17 ianuarie 2012, § 231).

Cel de-al doilea scop constă în **legitimitatea tribunalelor**. Pentru a asigura încrederea publicului în instanțe și pentru a înlătura din dubiile care pun la îndoială administrarea imparțială a justiției, dreptul național trebuie să prevadă posibilitatea recuzării judecătorilor care trezesc, prin conduita lor, dubii rezonabile privind imparțialitatea (a se vedea *Micallef v. Malta* [MC], 15 octombrie 2009, §§ 98 și 99). Acest obiectiv, bazat pe încrederea publicului în instanțele de judecată, impune, implicit, obligația judecătorului de a se abține de la judecarea unei cauze atunci când există împrejurări care pun la îndoială obiectivitatea și lipsa lui de părtinire (a se vedea, în special, *Kleyn și alții v. Olanda*, 6 mai 2003, § 191). De altfel, scopul asigurării încrederii publicului în instituțiile sale impune înlăturarea oricăror îndoieli rezonabile pe care publicul le poate avea în privința unui judecător.

Cel de-al treilea scop urmărit este **integritatea judecătorilor**. Motivele de recuzare promovează un model ideal de judecată și stimulează judecătorii să se ridice la nivelul rolului lor și să se abțină de la judecarea unei cauze, atunci când este pusă la îndoială imparțialitatea lor.

Privite în mod izolat, aceste scopuri – echitatea proceselor judiciare, legitimitatea instanțelor și integritatea judecătorilor – par să favorizeze o aplicare evasiabsolută a instituției recuzării. Totuși, există principii rivale care pretind o punere în balanță. În primul rând, recuzarea automată a unui judecător ar putea produce consecințe absurde. Spre exemplu, asigurarea încrederii publicului în justiție și în imparțialitatea sistemului judiciar nu este îndeplinită atunci când este permis ca judecătorii să fie amenințați, în mod continuu, cu recuzarea și cu posibilitatea înlăturării lor, de vreme ce chiar acest fapt poate să provoace percepția că întreg sistemul este corupt. Din acest motiv, trebuie făcută dovada caracterului părtinitor al unui judecător de o manieră suficientă încât prezumția imparțialității judecătorului să fie răsturnată. Sub acest aspect, Curtea Europeană a precizat că atunci când se analizează dacă tribunalul a fost imparțial, se pornește de la prezumția imparțialității (a se vedea *Egmez v. Cipru*, 21 decembrie 2000, § 56). Cu alte cuvinte, există prezumția că tribunalul este liber în gândire și în conștiință, că acționează fără teamă și fără prejudecăți (a se vedea *Wettstein v. Elveția*, 21 decembrie 2000, § 43).

În concluzie, se conchide că în virtutea principiului independenței judecătorului, ultimul este îndreptățit să își exercite doar obligația la abținerea de la examinarea unei cauze conform normelor de procedură, în vederea soluționării conflictului de interese real.

În acest context, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii consideră că prevederile art.25 alin.(1) lit.g¹) din Legea nr.544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului, urmează a fi supuse controlului constituționalității.

Admisibilitatea sesizării

Controlul constituționalității acestor norme este absolut necesar, întrucât legiuitorul nu a ținut cont de principiile separației puterilor în stat și independenței puterii judecătorești.

Prevederile legale verificarea constituționalității a cărora este solicitată, atentează direct la independența judecătorului, deoarece acesta în virtutea acestor prevederi are atât obligația

procesuală de a își declara abținere de la examinarea unui litigiu concret, cât și obligația de a declara conflictul de interese real, care urmează a fi examinat de o altă putere din stat, decât cea judecătorească, ceea ce aduce atingerea și asupra independenței acestei puteri.

În temeiul art.135 alin. 1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, art.4 alin.(1) lit.a) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, precum și art.4 alin.(1) lit.a) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea prezentată ține de competența Curții Constituționale, prerogativa Curții fiind să stabilească corelația dintre normele legislative supuse controlului constituționalității și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

Potrivit art.4 alin.(5¹) al Legii nr. 947-XIII cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, în calitate de organ de autoadministrare judecătorească și de garant al independenței autorității judecătorești, Consiliul Superior al Magistraturii poate sesiza Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor normative care vizează sistemul judecătoresc.

Solicitarea autorului sesizării

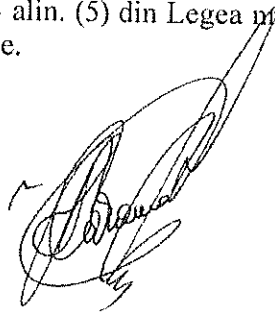
În contextul celor expuse, având drept scop necesitatea asigurării principiilor separației puterilor în stat și independenței puterii judecătorești, independența judecătorului la exercitarea atribuțiilor funcționale, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii,

Solicită

Declararea neconstituțională a prevederilor art.25 alin.(1) lit.g¹) din Legea nr.544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului, art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii în interesele personale.

Cu cele mai înalte considerațiuni,

**Președintele interimar al
Consiliului Superior al Magistraturii**

Sergiu CARAMAN

**CONSILIUL SUPERIOR
AL MAGISTRATURII**

MD-2009, mun. Chișinău, str. M. Eminescu, 5
Republica Moldova
www.csm.md; email: secretariat@csmd.md
tel.: 022-990-990, fax: (+373 22) 22-73-20

**THE SUPERIOR
COUNCIL OF MAGISTRACY**

5, M. Eminescu street, Chisinau,
Republic of Moldova, MD-2009
www.csm.md; email: secretariat@csmd.md
tel: 022-990-990, fax: (+373 22) 22-73-20

HOTĂRÂRE

cu privire la demersul Judecătoriei Chișinău referitor la sesizarea
Ministerului Justiției privind inițierea procedurii de modificare a art. 14 din Legea
133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale și
sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul
constituționalității prevederilor art. 25 alin.(1) lit.g¹) din Legea nr. 544 din
20 iulie 1995 privind statutul judecătorului

18 octombrie 2023
nr. 454/29

mun. Chișinău

Examinând chestiunea cu privire la demersul Judecătoriei Chișinău referitor la
sesizarea Ministerului Justiției privind inițierea procedurii de modificare a art. 14
din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor
personale și sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind controlul
constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit.g¹) din Legea nr. 544 din
20 iulie 1995 privind statutul judecătorului, luând act de informația membrului
Consiliului Superior al Magistraturii, Maria Frunze, Plenul Consiliului Superior al
Magistraturii

CONSTATĂ:

Președintele interimar al Judecătoriei Chișinău, Livia Mitrofan, a adresat
Consiliului Superior al Magistraturii un demers prin care a solicitat entității publice
sesizarea Ministerului Justiției privind inițierea procedurii de modificare a art. 14
din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor
personale și sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova în vederea
examinării constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544
din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului.

În argumentarea demersului s-a menționat că, în cadrul Judecătoriei Chișinău
judecătorii înregistrează declarația privind conflictul de interese real la examinarea
unor cauze concrete, inclusiv și după înaintarea declarației de abținere, care ulterior
a fost respinsă de către un alt judecător sau complet de judecată.

În urma studierii legislației și, anume, a Legii nr. 133 din 17 iunie 2016 cu
privire la declararea averii și a intereselor personale și Legii nr. 544 din
20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, autorul demersului a concluzionat
că, în cazul în care inspectorii de integritate pot influența procedurile judiciare prin
constatarea conflictului de competență al judecătorului prin nedepunerea declarației
de abținere de la examinarea cauzei, această constatare poate influența ca urmare
cariera judecătorului.

Totodată, autorul consideră că, legiuitorul nu prevede cum procedează conducătorul organizației publice în cazul în care conflictele de competență se invocă pe examinarea cauzelor concrete ce se află în examinarea judecătorului, atunci când judecătorul urmează să își declare abținere de la examinarea cauzei și legile speciale prevăd o procedură de soluționare a acesteia.

În concluzie, a reținut că președintele unei instanțe judecătorești nu poate examina și soluționa declarația privind conflictul de interese real al unui judecător în examinarea unei cauze aflate în procedura de examinare al acestuia, or, autoritatea competentă este Autoritatea Națională de Integritate, care prin soluționarea conflictului real de interese poate afecta principiul independenței judecătorului la examinarea cauzei, consfințit în Constituția Republicii Moldova.

Sub acest aspect, președintele interimar al Judecătoriei Chișinău, Livia Mitrofan, consideră că organul legislativ urmează a fi sesizat cu privire la necesitatea înlăturării discrepanțelor evidențiate precum și Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului și art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale, întrucât legiuitorul nu a ținut cont de principiile separației puterilor în stat și independenței puterii judecătorești.

În drept, demersul a fost întemeiat în baza art. 1 alin. (5) și art. 23 din Legea nr. 947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii.

În ședința Plenului Consiliului Superior al Magistraturii, Președintele interimar al Judecătoriei Chișinău, Livia Mitrofan, a susținut demersul depus, concretizând că solicită sesizarea Ministerului Justiției al Republicii Moldova în vederea inițierii procedurii de modificare a art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale și sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova în vederea examinării constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului.

Examinând demersul Președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău, Livia Mitrofan, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii consideră oportun de a sesiza Ministerul Justiției al Republicii Moldova în vederea inițierii procedurii de modificare a art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale și de a sesiza Curtea Constituțională a Republicii Moldova în vederea examinării constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului și art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale, din motivele ce succed.

În conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Potrivit alin. (1) și (2) art. 1 din Legea nr. 947-XIII din 19 iulie 1996, Consiliul este un organ independent, format în vederea organizării și funcționării sistemului

judecătorească, fiind garantul independenței autorității judecătorești, care exercită autoadministrarea judecătorească.

Art. 4 alin. (5¹) al Legii nr. 947-XIII cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii prevede că, în calitate de organ de autoadministrare judecătorească și de garant al independenței autorității judecătorești, Consiliul Superior al Magistraturii poate sesiza Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor normative care vizează sistemul judecătorească.

În conformitate cu alin. (1) al art. 23 din Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 cu privire la actele normative, proiectele actelor normative sunt elaborate de autoritățile publice abilitate să le inițieze, conform programelor și planurilor aprobate în modul stabilit de lege, precum și la solicitarea Parlamentului, a Președintelui Republicii Moldova, a Guvernului sau din inițiativă proprie, în modul stabilit de lege.

Potrivit alin. (2) al art. 23 din Lege, subiecții care pot iniția elaborarea proiectelor de acte normative, în limitele competenței și în conformitate cu atribuțiile și domeniul de activitate ale acestora, sunt:

- a) deputații în Parlament;
- b) Președintele Republicii Moldova;
- c) Guvernul, inclusiv prin intermediul ministerelor și altor autorități administrative centrale;
- d) autoritățile administrative din subordinea ministerelor, prin intermediul acestora;
- e) autoritățile publice autonome;
- f) autoritățile unităților teritoriale autonome cu statut juridic special;
- g) autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea;
- h) alți subiecți, în cazurile prevăzute de legislație.

La caz, obiectul sesizării îl constituie controlul constituționalității art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului, potrivit căruia judecătorul este eliberat din funcție în cazul stabilirii, prin actul de constatare rămas definitiv, a încheierii directe sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, luării sau participării la luarea unei decizii fără soluționarea conflictului de interese real în conformitate cu prevederile legislației privind reglementarea conflictului de interese. Și art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea și a intereselor personale, care statuează expres că, conducătorul organizației publice, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, în termen de 3 zile de la data la care a fost informat despre conflictul de interese real al subiectului declarării, are obligația să soluționeze conflictul de interese, aplicând una dintre următoarele opțiuni, în măsura în care legile speciale nu prevăd altfel: a) restricționarea accesului subiectului declarării, afectat de un conflict de interese, la anumite informații sau restricționarea participării lui la examinarea situațiilor care au legătură cu interesul său personal; b) transferul subiectului declarării într-o altă funcție, cu acordul scris al acestuia; c) redistribuirea sarcinilor și atribuțiilor subiectului declarării sau delegarea responsabilității de emitere/adoptare a actului administrativ, de încheiere a actului juridic, de participare la luarea deciziei sau de luare a deciziei către o altă persoană

cu competențe decizionale, inclusiv în cazul în care conflictul de interese real se poate repeta; d) acceptarea emiterii/adoptării actului administrativ, încheierii actului juridic, participării la luarea deciziei sau luării deciziei, dacă opțiunile de soluționare specificate la lit. a), b) și c) nu pot fi aplicate.

Plenul Consiliului Superior al Magistraturi menționează că, analizând prevederile art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale și art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului, constată că legea nu exceptează situațiile apărute în procedurile judiciare care prevăd temeiurile de recuzare și de abținere a judecătorului de la examinarea cauzei precum și modul de soluționare.

Conform art. 12 alin. (6) din Legea sus-menționată, declarația privind conflictul de interese real se înregistrează în Registrul declarațiilor privind conflicte de interese, ținut, conform anexei nr. 4, de către persoana desemnată de conducătorul organizației publice.

Art. 14 alin. (1)-(5) din aceeași Lege stabilește că soluționarea unui conflict de interese real se face prin examinarea situației de conflict și prin determinarea și aplicarea opțiunii pentru soluționarea conflictului.

Conflictul de interese se soluționează de subiectul declarării, conducătorul organizației publice, Autoritatea Națională de Integritate sau Consiliul de Integritate, după caz.

Până la soluționarea conflictului de interese real, subiectului declarării îi este interzisă întreprinderea oricărei acțiuni pe cauza examinată, cu excepția abținerii.

Subiectul declarării poate soluționa conflictul de interese real în care se află prin abținerea de la rezolvarea cererii/demersului, de la emiterea/adoptarea actului administrativ, de la încheierea actului juridic, de la participarea la luarea unei decizii sau luarea deciziei/votare, informând toate părțile vizate de decizia respectivă în privința măsurilor luate pentru a proteja corectitudinea procesului de luare a deciziilor. Astfel, depunerea declarației de abținere este un drept și o modalitate de alternativă, nu și o obligație a subiectului declarării.

Plenul Consiliului Superior al Magistraturi precizează că președintele instanței de judecată nu are posibilități legale de a soluționa un conflict real de interese, însă Legea în art. 14 alin. (7) prevede expres că, în cazul în care conducătorul organizației publice nu poate soluționa un conflict de interese real, acesta se adresează Autorității Naționale de Integritate.

La acest capitol se reține că, președintele unei instanțe judecătorești nu poate examina și soluționa declarația privind conflictul de interese real al unui judecător de la examinarea unei cauze aflate în procedura de examinare al acestuia, or, autoritatea competentă este Autoritatea Națională de Integritate, care prin soluționarea conflictului real de interese poate afecta principiul independenței judecătorului la examinarea cauzei, consfințit în Constituția Republicii Moldova, prin urmare:

Conform art. 1 al Legii privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995, puterea judecătorească este independentă, separată de puterea legislativă și puterea executivă, are atribuții proprii, exercitate prin instanțele judecătorești, în conformitate cu principiile și dispozițiile prevăzute de Constituție

și de alte legi. Justiția se înfăptuiește în numele legii.

Articolul 6¹ alin.(1) și (2) din legea menționată stabilește că activitatea de judecare a cauzelor se desfășoară cu respectarea principiului distribuirii aleatorii a dosarelor prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. În cazul în care judecătorul cărui a i-a fost repartizată cauza este în imposibilitatea de a continua judecarea acesteia, persoana responsabilă, în temeiul unei încheieri motivate a președintelui instanței judecătorești, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, asigură redistribuirea aleatorie a dosarului altui judecător. Fișa cu datele privind distribuirea aleatorie a dosarelor se anexează în mod obligatoriu la fiecare dosar.

Cauzele repartizate unui complet de judecată nu pot fi trecute altui complet decât în condițiile prevăzute de lege.

În conformitate cu prevederile art. 116 alin.(1) al Constituției Republicii Moldova, judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

Potrivit art. 35 alin.(1) Cod de procedură penală, recuzarea sau abținerea judecătorului se soluționează de un alt judecător sau, după caz, de un alt complet de judecată. Alineatul (4) din același articol stabilește că încheierea instanței de judecată asupra recuzării nu este susceptibilă de a fi atacată. Prevederi analogice cu cele prevăzute atât de Codul de procedură civilă, cât și de Codul administrativ.

Tot în acest context, se reține că, potrivit art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea cu privire la statutul judecătorului prevede expres, judecătorul este eliberat din funcție în cazul stabilirii, prin actul de constatare rămas definitiv, a încheierii directe sau prin intermediul unei persoane terțe a unui act juridic, luării sau participării la luarea unei decizii fără soluționarea conflictului de interese real în conformitate cu prevederile legislației privind reglementarea conflictului de interese.

Însă, prin hotărârea Curții Constituționale, nr. 18 din 09 iulie 2021 s-a declarat neconstituțional art. 19 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională.

Pentru a decide astfel, Înalta Curte a reținut că, recuzarea și împiedicarea participării la judecarea unei cauze de către un judecător, atunci când în privința sa există dubii privind imparțialitatea, are la bază mai multe obiective. Primul obiectiv vizează realizarea dreptului la un proces echitabil. Caracterul concret și efectiv al dreptului la un proces echitabil impune ca legea să prevadă o procedură pentru înlăturarea judecătorilor în privința cărora persistă dubii privind imparțialitatea (a se vedea Gurov v. Moldova, 11 iulie 2006, § 36; Pandjikidze și alții v. Georgia, 27 octombrie 2009, § 104). O asemenea procedură este justificată de importanța fundamentală pe care o are dreptul la un proces echitabil într-o societate democratică (a se vedea Stanev v. Bulgaria [MC], 17 ianuarie 2012, § 231).

Cel de-al doilea scop constă în legitimitatea tribunalelor. Pentru a asigura încrederea publicului în instanțe și pentru a înlătura din dubiile care pun la îndoială administrarea imparțială a justiției, dreptul național trebuie să prevadă posibilitatea recuzării judecătorilor care trezesc, prin conduita lor, dubii rezonabile privind imparțialitatea (a se vedea Micallef v. Malta [MC], 15 octombrie 2009, §§ 98 și 99). Acest obiectiv, bazat pe încrederea publicului în instanțele de judecată, impune

implicit obligația judecătorului de a se abține de la judecarea unei cauze atunci când există împrejurări care pun la îndoială obiectivitatea și lipsa lui de părtinire (a se vedea, în special, Kleyn și alții v. Olanda, 6 mai 2003, § 191). De altfel, scopul asigurării încrederii justițiabililor în instituțiile sale impune înlăturarea oricăror îndoieli rezonabile pe care publicul le poate avea în privința unui judecător.

Cel deal treilea scop urmărit este integritatea judecătorilor. Motivele de recuzare promovează un model ideal de judecată și stimulează judecătorii să se ridice la nivelul rolului lor și să se abțină de la judecarea unei cauze, atunci când este pusă la îndoială imparțialitatea lor. Privite în mod izolat, aceste scopuri-echitatea proceselor judiciare, legitimitatea instanțelor și integritatea judecătorilor - par să favorizeze o aplicare cvasiabsolută a instituției recuzării. Totuși, există principii rivale care pretind o punere în balanță. În primul rând, recuzarea automată a unui judecător ar putea produce consecințe absurde. Spre exemplu, asigurarea încrederii publicului în justiție și în imparțialitatea sistemului judiciar nu este îndeplinită atunci când este permis ca judecătorii să fie amenințați, în mod continuu, cu recuzarea și cu posibilitatea înlăturării lor, de vreme ce chiar acest fapt poate să provoace percepția că întreg sistemul este corupt. Din acest motiv, trebuie făcută dovada caracterului părtinitor al unui judecător de o manieră suficientă încât prezumția imparțialității judecătorului să fie răsturnată. Sub acest aspect, Curtea Europeană a precizat că atunci când se analizează dacă tribunalul a fost imparțial, se pornește de la prezumția imparțialității (a se vedea Egmez v. Cipru, 21 decembrie 2000, § 56). Cu alte cuvinte, există prezumția că tribunalul este liber în gândire și în conștiință, că acționează fără teamă și fără prejudecăți (a se vedea Wettstein v. Elveția, 21 decembrie 2000, § 43)

Plenul Consiliului Superior al Magistraturii constată că prevederile legale, verificarea constituționalității a căroră este solicitată, atentează direct la independența judecătorului, deoarece acesta în virtutea acestor prevederi are atât obligația procesuală de a-și declara abținere de la examinarea unui litigiu concret, cât și obligația de a declara conflictul de interese real, care urmează a fi examinat de o altă putere din stat, decât cea judecătorească, ceea ce aduce atingere și asupra independenței acestei puteri.

Concomitent, în vederea inițierii procedurii legale de adoptare, prin prisma prevederilor legale menționate, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii consideră necesar de a sesiza Ministerul Justiției al Republicii Moldova privind inițierea procedurii de modificare a art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale.

În temeiul art.135 alin. 1) lit.a) din Constituția Republicii Moldova, art.4 alin.(1) lit.a) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională, precum și art. 4 alin.(1) lit.a) din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea prezentată ține de competența Curții Constituționale, prerogativa Curții fiind să stabilească corelația dintre normele legislative supuse controlului constituționalității și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

În acest context, Consiliul Superior al Magistraturii consideră oportun de a menționa că, în acord cu art.6 § 1 CEDO, tribunalele trebuie să se bucure de

independență, în special, în relația lor cu executivul, cu legislativul și cu părțile procesului.

Conform art. 24 alin. (1) din Legea nr. 947-XIII din 19 iulie 1996, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii adoptă hotărâri cu votul deschis al majorității membrilor prezenți, cu excepția cazului prevăzut în art. 19 alin. (4).

Din raționamentele expuse supra, cu 5 (cinci) voturi pro și 3 (trei) voturi împotriva ale membrilor prezenți la ședință, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii conchide în baza adresării președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău, Livia Mitrofan, de a sesiza Ministerul Justiției al Republicii Moldova în vederea inițierii procedurii de modificare a art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale și de a sesiza Curtea Constituțională a Republicii Moldova în vederea examinării constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului și art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale, deoarece, controlul constituționalității acestor norme este absolut necesar, întrucât legiuitorul nu a ținut cont de principiile separației puterilor în stat și independenței puterii judecătorești.

În temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 alin. (1) lit. a) și 25 lit. d¹) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1) lit. d¹) din Codul jurisdicției constituționale, conducându-se de prevederile art. 4 alin. (5¹) și art. 24 din Legea nr. 947-XIII din 19 iulie 1996, art. 191 alin. (5) și 209 alin. (1) din Codul Administrativ al Republicii Moldova, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii

HOTĂRĂȘTE:

1. Se sesizează Ministerul Justiției al Republicii Moldova privind inițierea procedurii de modificare a art. 14 din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale.

2. Se sesizează Curtea Constituțională a Republicii Moldova în vederea examinării constituționalității prevederilor art. 25 alin. (1) lit. g¹) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului și art. 14 alin. (5) din Legea nr. 133 din 17 iulie 2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale.

3. Prezenta Hotărâre poate fi contestată la Curtea Supremă de Justiție, în termen de 30 de zile.

4. Copia de pe prezenta Hotărâre se remite Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Curții Constituționale a Republicii Moldova, instanței judecătorești vizate și se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md).

**Președintele ședinței Plenului
Consiliului Superior al Magistraturii**

Sergiu Caraman